

BRĄZOWE POPIERSIE BRONISŁAWA PIŁSUDSKIEGO
W MUZEUM AJNÓW W SHIRAOI NA HOKKAIDO

1. CEREMONIA ODSŁONIĘCIA POMNIKA

19 października 2013 roku w miejscowości Shiraoi na zachodnim wybrzeżu wyspy Hokkaido odbyła się ceremonia odsłonięcia pomnika Bronisława Piłsudskiego. Pierwszy pomnik Piłsudskiego został odsłonięty 2 listopada 1991 roku w Južno-Sachalińsku na terenie Obwodowego Muzeum Sachalińskiego. Odsłonięcie drugiego pomnika opisuje niniejsza publikacja. W Južno-Sachalińsku znajduje się profil wyciosany w czarnym kamieniu. Natomiast w Shiroai znajduje się brązowe popiersie przedstawiające Piłsudskiego w ajnoskim stroju narodowym (*attus*), a na jego postumencie widnieje podpis w języku polskim, japońskim, karafuto – języku Ajnu i angielskim: „Bronisław Piłsudski 1866–1918. Polski zesłaniec, wybitny etnograf, badacz kultury Ajnów i innych ludów Dalekiego Wschodu. Przebywał i pracował w Shiraoi w sierpniu 1903 roku”.

Pomnik z brązu został umieszczony we wschodnim skrzydle muzeum Ajnów „Poroto Kotan”, otoczonym brzożami i położonym na południowym końcu jeziora Poroto, skąd Piłsudski spogląda ku zachodowi na spokojną taflę jeziora. Muzeum jest instytucją prywatną, utworzoną 30 lat temu pod kierownictwem oddziału stowarzyszenia „Utari Kyokai” w Shiraoi. W przeddzień Olimpiady w Tokio w 2020 roku podjęto decyzję o przekształceniu go w państwowe muzeum kultury ajnoskiej, które będzie symbolizować przestrzeń współistnienia narodów.

Na początku lipca 1903 roku, na polecenie Wacława Sieroszewskiego – członka petersburskiego Cesarskiego Towarzystwa Geograficznego, Piłsudski przybywa z Sachalinu na Hokkaido, aby przeprowadzić badanie nad miejscowymi Ajnami. Towarzyszy mu tłumacz języka japońskiego Tarodzi Sentoku. Spędzają po miesiącu w Hakodate i Shiraoi, tydzień w Hiratori, kilka dni w Sapporo; mieszkają w osadzie Ajnów Shiraoi, gdzie Piłsudski, ubrany w strój ajnoski, rozmawia z mieszkańcami osady. W związku z tamtymi wydarzeniami podjęto decyzję, aby postawić badaczowi pomnik w Shiraoi. Warto zauważyć, że pamięć o pobycie uczonego nie zachowała się w Shiraoi do dziś.

Pomoc w postawieniu pomnika okazały ambasady Polski i Japonii. W sierpniu 2010 roku powstała Rada ds. realizacji projektu wystawienia pomnika Piłsudskiego. W ciągu trzech lat napotkano wiele trudności i dopiero w 2013 roku udało się projekt zrealizować. Środki na jego realizację przeznaczyci: Polskie Ministerstwo Kultury i Dziedzictwa Narodowego, ambasady Polski i Japonii oraz Instytut Polski w Tokio. Przedstawiciele władz polskich odegrali kluczową rolę podczas celebracji, na ceremonię odsłonięcia przybyli Minister Kultury i Dziedzictwa Narodowego Bogdan Zdrojewski oraz Ambasador RP w Japonii Cyryl Kozaczewski. W roli znamienitego gościa z Tokio na ceremonii wystąpił przewodniczący Ligi Przyjaźni Japońsko-Polskiej Hirofumi Nakasone, wicegubernator Hokkaido Yoshihiro Yamaya, prezes Towarzystwa Ajnów na Hokkaido Tadashi Kato, burmistrz Shiraoi Yasuhiko Toda, krewni Piłsudskiego: wnuk Kadzusu Kimura (Jokohama), wnuk brata Bronisława Piłsudskiego Krzysztof Jaczewski (Warszawa), wnuk młodszej siostry Witold Kowalski (Piaseczno). 20 października na seminarium wystąpiła była ambasador Polski i inicjatorka erekcji pomnika dr Jadwiga Maria Rodowicz-Czechowska. W seminarium wzięło udział około 100 osób wraz z przedstawicielami mediów.

Sama ceremonia odbyła się w blasku jesiennego słońca. Na początku w odtworzonym tradycyjnym domostwie ajnoskim (*mise*) odbył się obrzęd modlitw do bóstw ajnoskich (*kamun nomi*), podczas którego minister kultury i ambasador odziani zostali w ajnoskie stroje narodowe *attus* i *sapampe*. Obrzęd

kamun nomi przeprowadził pracownik Muzeum Ajnów, pan Yamamaru. Następnie wszyscy udali się na miejsce ceremonii, gdzie pomnik stał okryty białą zasłoną, którą uroczystie odsłonięto. Na początku ceremonii Kadzusu Kimura, jako przedstawicielka rodziny Piłsudskiego, przekazała wyrazy wdzięczności, następnie przemawiał wicegubernator, burmistrz Shiraoui, polski minister kultury, ambasador RP w Japonii, dyrektor muzeum Shiraoui Masahiro Nomoto, a w dalszej kolejności autor niniejszego artykułu.

Później w kilku *mise* rozpoczęły się tradycyjne ajnoskie tańce i zabrzmiała muzyka. Na brzegu jeziora pod dużym namiotem odbył się odświętny bankiet. Całą ceremonię zarejestrował na wideo mąż byłej ambasador Polski w Japonii, polski reżyser Waldemar Czechowski, który przyjechał do Shiraoui kilka dni przed odsłonięciem pomnika. Fragmenty nagrania można zobaczyć w Internecie w serwisie youtube.

2. SEMINARIUM UPAMIĘTNIAJĄCE

20 października na uniwersytecie Hokkaido w Sapporo odbyło się międzynarodowe seminarium pod tytułem *Dokonania Bronisława Piłsudskiego, polskiego badacza Ajnów. Z okazji odsłonięcia jego pomnika w Shiraoui na Hokkaido*. W tym samym miejscu, w audytorium uniwersytetu Hokkaido we wrześniu 1985 roku odbyło się pierwsze międzynarodowe sympozjum poświęcone Piłsudskiemu. Tym razem w seminarium uczestniczyło 200 zainteresowanych słuchaczy. Seminarium trwało od godziny 9:00 do 17:00 i obejmowało wystąpienia siedmiorga prelegentów. Uczestników seminarium powitali ambasador Polski Cyryl Kozaczewski, Krzysztof Jaraczewski i Kadzusu Kimura. Ambasador wysoko ocenił wyniki badań Bronisława Piłsudskiego na Hokkaido oraz wyraził szczególnie ciepły stosunek do Japonii w imieniu Polski i jej obywateli. Pan Krzysztof Jaraczewski (dyrektor Muzeum Józefa Piłsudskiego w Sulejówku pod Warszawą) opowiedział o planach muzeum dotyczących dodania ekspozycji o Bronisławie. Pan Kimura podziękował rządowi Polski za realizację projektu wystawienia pomnika, jak również za dbałość o wyniki badań Bronisława Piłsudskiego. Następnie został odczytany list od prof. Antoniego Kuczyńskiego (Wrocław), który z uwagi na podeszły wiek nie był w stanie przybyć do Japonii.

Seminarium zorganizowane przez Centrum Badań Słowiańskich uniwersytetu Hokkaido oraz Towarzystwo Przyjaciół Kultury Polskiej na Hokkaido obejmowało część poranną, złożoną z poszczególnych wystąpień i część poobiednią, przeznaczoną na dyskusje. Prelekcje wygłosili: profesor wschodoznawstwa Uniwersytetu Warszawskiego Ewa Pałasz-Rutkowska, profesor Uniwersytetu im. Adama Mickiewicza w Poznaniu oraz Uniwersytetu Mikołaja Kopernika Alfred Franciszek Majewicz, a także pisarz, wnuk siostry Piłsudskiego Witold Kowalski.

Prof. Pałasz-Rutowska wygłosiła prelekcję na temat *Polska i Japonia za czasów Bronisława Piłsudskiego* a profesor Majewicz – *Dlaczego odsłonięto pomnik Bronisława Piłsudskiego w Shiraoui*. Tytuł wystąpienia W. Kowalskiego brzmiał *Bronisław Piłsudski – człowiek globalny*. W części popołudniowej wystąpili uczeni japońscy, jako pierwszy *Fragmenty z kalendarium życia Bronisława Piłsudskiego* przedstawił Inoue Koiti. Profesor Tosimicu Asakura przedstawił *Odtworzenie dźwięków ze starych cylindrów woskowych Piłsudskiego*. Podobnej tematyki dotyczyła prelekcja prof. Kioko Murasaki zatytułowana *Wkład zapisów dźwiękowych z cylindrów woskowych B. Piłsudskiego dla badań lingwistyki ajnosko-sachalińskiej*. Ostatni prelegent, prof. Takeshi Yamagishi, kontynuował zagadnienie *Zmartwychwstałe przedmioty i dzieła, ludzie i rzeczy, które je wskrzesiły*.

Część tekstów wygłoszonych podczas seminarium można przeczytać na stronie domowej uniwersytetu Hokkaido HUSCAP. W formie elektronicznej został wydany pełen zbiór wystąpień z tekstami Majewicza i Kowalskiego w języku angielskim. Planowane jest również wydanie pracy o spuściźnie Piłsudskiego.

Inoue Koiti